

Proefsleuvenonderzoek
Opwijk – Buffering (23.195)

Programma van Maatregelen

I GEMOTIVEERD ADVIES

Het gemotiveerde advies is gebaseerd op het bureauonderzoek dat voor dit plangebied is uitgevoerd. Binnen het bureauonderzoek en het verkennend booronderzoek is het kennispotentieel van het plangebied bepaald. Dit is getoetst middels een vervolgonderzoek in vorm van proefsleuven. Op basis van dit proefsleuvenonderzoek is een advies voor vervolgonderzoek geformuleerd, dat resulteert in onderliggende programma van maatregelen.

In het plangebied Opwijk - Buffering zal een buffergracht worden aangelegd. Langs deze buffergracht zal een werkzone van 10 – 17m worden ingericht. Voor het plangebied is een gefaseerd archeologisch onderzoek uitgevoerd om een inschatting te maken van de archeologische potentie en kenniswinst. Uit het bureauonderzoek is gebleken dat er een potentieel was. Vervolgens zijn een landschappelijk booronderzoek en een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Het onderzoeksgebied had in eerste instantie een oppervlakte van 7.000 m².

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn verspreid over vrijwel het hele gebied fragmenten van Romeins aardewerk en bouwkeraamiek aangetroffen. Met name in het zuidelijk deel van het plangebied neemt de concentratie vondsten toe. Daarbij is hier een Romeins brandgraf aangetroffen. In totaal zijn 148 vondsten verzameld, voornamelijk daterend in de midden-Romeinse tijd. De sporen konden niet worden geïnterpreteerd als deel van een of meerdere structuren, maar zijn vermoedelijk te relateren aan een grafveld.

In het noordelijke en oostelijke deel van het tracé neemt de hoeveelheid Romeins aardewerk en bouw materiaal sterk af. Hier wordt geen verder onderzoek geadviseerd. Dit deel van het plangebied wordt daarom vrijgegeven.

De aanwezige sporen in het zuiden van het plangebied worden bedreigd door de geplande werkzaamheden. Op basis van de resultaten van dit onderzoek kan gesteld worden dat een archeologisch vervolgonderzoek (opgraving) voor het zuidelijke deel van het plangebied noodzakelijk is. Het gaat hier om een gebied van 2.678 m².

Fig. 1.1. Opwijk – Buffering . Aanduiding onderzoeksgebied binnen plangebied.

A. onderzoeksgebied; B. advies vrijgeven

I. I ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Ligging: Oost-Vlaanderen, Aalst
Vlaams-Brabant, Opwijk

Coördinaten:
noordwest: 134775 / 183152
oost: 135133 / 183146
zuid: 134889 / 182978

Projectcode: 2018B48

Uitvoerder: VUhbs archeologie (OE/ERK/Archeoloog/2015/00004)

Kadastrale percelen: Aalst 9de afdeling, Sectie C, percelen 489, 490, 514, 515, 516, 517, 518a.
Opwijk, 2de afdeling, Sectie G, percelen 376, 378, 379.

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN VOOR EEN ARCHEOLOGISCH E OPGRAVING

2.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Onderzoeksgebied

Kadastrale percelen: Aalst 9de afdeling, Sectie C, percelen 489, 490, 514, 515, 516, 517, 518a.
Opwijk, 2de afdeling, Sectie G, percelen 376, 378, 379.

- oppervlakte: 2678 m²

A

Fig. 2.1. Opwijk – Buffering. Aanduiding van het onderzoeksgebied binnen het plangebied op de kadastrale kaart.

A: Onderzoeksgebied

2.2 METHODE, VRAAGSTELLING EN ONDERZOEKSDOELEN

2.2.1 ONDERZOEKSDOEL

Het doel van het onderzoek is om de binnen het onderzoeksgebied aanwezige archeologische waarden te documenteren en *ex situ* te behouden. In het plangebied Opwijk - Buffering zal een buffergracht worden aangelegd. Langs deze buffergracht zal een werkzone van 10 – 17m worden ingericht. De geplande werkzaamheden hebben impact op de aanwezige archeologische waarden. Het proefsleuvenonderzoek, dat binnen het plangebied heeft plaatsgevonden, toonde aan dat in het te verstoren gebied kuilen uit de Romeinse tijd, die vermoedelijk als brandgraven te interpreteren zijn, aanwezig zijn.

Zoals hoger vermeld is het doel van het onderzoek met name registratie - conform de Code van Goede Praktijk - van de aanwezige sporen en vondsten. De nadruk ligt op het veiligstellen van eventueel aanwezige archeologische sporen van vóór de Nieuwe Tijd.

2.2.2 VRAAGSTELLINGEN

De vraagstellingen voor het onderzoek zijn:

- Zijn er sporen of structuren aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere erven?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Behoren de Romeinse sporen tot een grafveld?
- Hoe is de spreiding en dichtheid van de aangetroffen graven te verklaren?
- Hoe verhoudt het grafveld zich tot andere grafvelden in de omgeving?
- Zijn er archeologische sporen te koppelen aan informatie uit geschreven of cartografische bronnen?
- Zijn er aanwijzingen voor een indeling van het landschap?
- Zijn er vondsten aanwezig? Zo ja, wat is de bewaringstoestand? Kunnen deze gedateerd worden en een functie worden toegeschreven?
- Hoe verhouden de gevonden archeologische resten zich tot de ruimere omgeving met betrekking tot de verschillende periodes?

2.2.3 METHODE

De keuze van de methode voor het vervolgonderzoek dient te voldoen aan de volgende vier criteria:

- is het mogelijk de betreffende methode toe te passen op het terrein?
- is het nuttig de betreffende methode toe te passen?
- is het overdreven schadelijk voor het bodemarchief om de betreffende methode toe te passen?
- is het noodzakelijk de betreffende methode toe te passen (kosten-batenanalyse)?

Voor het onderzoeksgebied heeft reeds booronderzoek en proefsleuvenonderzoek plaatsgevonden. Het is daarom niet zinvol om een dergelijk onderzoek nogmaals uit te voeren. Het doen van een werkbegeleiding is dan een methode die mogelijk is, die nuttig is en die kosten-baten efficiënt is. De eventueel aanwezige archeologische resten kunnen op deze manier zonder veel tijdverlies gedocumenteerd en geregistreerd worden. Dit is echter sterk afhankelijk van de manier van werken van de uitvoerende partij.

Door het reeds uitgevoerde gefaseerde onderzoek is een deel van het oorspronkelijke plangebied vrijgegeven. Een klein deel van het gebied dient verder onderzocht te worden. Door de aanwezige archeologische verwachting in het gebied, het potentieel op kenniswinst en de diepte van de geplande werkzaamheden is het zuidelijk deel van het oorspronkelijke plangebied waarschijnlijk het meest gebaat bij een volledige opgraving. Ook hiertoe dient er goed overleg te zijn met de aannemers en uitvoerders van de geplande werkzaamheden om tot het juiste plan over te kunnen gaan.

2.3 ONDERZOEKSTECHNIKEN EN ACTOREN

De werkwijze bij de aanleg van het vlak gebeurt met een sleufbak. Vervolgens kan hier archeologische onderzoek uitgevoerd worden door een veldteam onder leiding van een erkend archeoloog en conform de Code van Goede Praktijk. Hiertoe worden alle archeologische resten geïnventariseerd, geregistreerd en onderzocht volgens de hoofdstukken 14, 15 en 17. Indien er resten daterend tot de steentijd worden aangetroffen treedt hoofdstuk 18 in werking en dient de werkwijze aangepast te worden.

Voor te hanteren methoden en technieken is hoofdstuk 15 en 17 van de Code van Goede Praktijk (CGP) van toepassing. Indien meerdere vlakken moeten aangelegd worden, dient het bovenliggende vlak steeds volledig afgewerkt te zijn vooraleer verdiept wordt. In elke sleuf dienen putwandprofielen gedocumenteerd te worden.

Indien diepe en/of omvangrijke grachten aangetroffen worden, wordt een vlak aangelegd op het niveau waarop de insteek zichtbaar is. Vervolgens kan het spoor onder toezicht van de dagelijkse leider machinaal laagsgewijs verdiept worden, waarbij het vrijgekomen vlak steeds afgezocht wordt op vondsten en met een metaaldetector. Vondstmateriaal wordt per stratigrafische laag of per diepteniveau verzameld. Van kansrijke lagen dienen stalen genomen te worden ten behoeve van botanisch onderzoek. De staalname in het veld dient uitgevoerd te worden volgens de Code van Goede Praktijk zoals beschreven in hoofdstuk 20. Aardkundige stalen worden genomen volgens de richtlijnen in hoofdstuk 21. Crematiegraven worden (volledig) ingezameld als bulkstaal. De wijze van staalname houdt daarbij rekening met het type crematiegraf. Bij crematie in urnen wordt de urn met inhoud gelicht en verpakt. De bulkstalen worden behandeld en gezeefd zoals natuurwetenschappelijke bulkstalen.

Rapportage dient te gebeuren conform de Code van Goede Praktijk (hoofdstukken 22 en 23).

Het veldteam bestaat als eerste uit een erkend archeoloog, die ervaring heeft met opgravingen op leemgronden (CGP Hoofdstuk 4.2). De dagelijkse leiding in het veld kan eventueel uitbesteed worden aan een veldwerkleider, die tevens ervaring heeft met het opgraven van sites op leemgronden (CGP Hoofdstuk 4.3). De erkend archeoloog of veldwerkleider wordt vergezeld door in ieder geval één assistent archeoloog (CGP Hoofdstuk 4.4) en twee veldtechnici. De profielen en bodemopbouw dienen door een aardkundige geregistreerd te worden (CGP Hoofdstuk 4.7).

De verwerking van het opgegraven vondstmateriaal dient te worden gedaan door een materiaaldeskundige voor het desbetreffende materiaal (CP hoofdstuk 4.9). Het conserveren van het betreffende vondstmateriaal dient te worden uitgevoerd door een conservator (CGP hoofdstuk 4.6).

Alle documentatie bij dit onderzoek dient te voldoen aan de technische eisen zoals deze beschreven zijn in hoofdstuk 6 van de Code van Goede Praktijk.

2.4 RISICOFACTOREN

Tijdens de opgraving dient rekening gehouden te worden met veiligheidsvoorschriften met betrekking tot het werken in de omgeving van zwaar materiaal, met name de graafmachine. Hiertoe dienen

beschermende maatregelen genomen te worden, zoals veiligheidsschoenen, -hesjes en -helmen. Archeologische resten kunnen bedreigd worden door de afwezigheid van personeel buiten de werktijden. Omdat het plangebied zich in een rurale omgeving bevindt, hoeft deze niet te worden afgesloten te worden door middel van hekken. Wel dienen belangrijke sporen aan het oog onttrokken te worden.

2.5 KOSTENRAMING

In onderstaande tabel is een kostenraming opgenomen voor een opgraving. In deze kostenraming zijn geen kosten opgenomen voor werfinrichting en grondverzet aangezien de mogelijkheid bestaat dat ze door de aannemer van de werken worden voorzien. De totale prijs van het onderzoek wordt geraamd op ca. €40.000.

omschrijving	aard	aantal	eenheidsprijs	eenheid
voorbereiding	TP	1		stuk
veldwerk: inzet team	VH	6		dag
verwerking - assessment	TP	1		stuk
rapportering	TP	1		stuk
natuurwetenschappelijk onderzoeken				
waardering macroresten	VH	3		stuk
waardering pollen	VH	2		stuk
waardering dierlijk bot	VH	50		stuk
C14 datering	VH	8		stuk
analyse macroresten	VH	2		stuk
analyse pollen	VH	1		stuk
crematierestenanalyse	VH	8		stuk
analyse dierlijk bot	VH	20		stuk
CT-scan urne	VH	1		stuk
Conservering vondstmateriaal	Stelpost	1	5000	Stelpost
Totaal				€40.000

2.6 DUUR VAN HET ONDERZOEK

De totale duur van de opgraving wordt op 6 dagen geraamd.

2.7 CONSERVATIE ARCHEOLOGISCHE ENSEMBLE

Het archeologisch ensemble dient bewaard en geconserveerd te worden volgens de richtlijnen van de Code van Goede praktijk, zoals beschreven in de hoofdstukken 25 t/m 29 voor tijdens het veldonderzoek en uitwerking van het onderzoek. Reeds tijdens het veldwerk dienen maatregelen genomen te worden om verdere achteruitgang van de conservering te voorkomen (CGP hoofdstuk 26), en dan met name voor kwetsbare vondsten (organisch materiaal en sterk gecorrodeerde metalen objecten). Voor conservatie dient een stelpost van € 5.000,- te worden opgenomen in de begroting.

Het volledige ensemble zal na bekrachtiging van de archeologische nota en rapport door Onroerend Erfgoed worden overgedragen aan het archeologisch depot van de provincie Vlaams-Brabant. Hierop zijn de voorwaarden zoals beschreven in de hoofdstukken 30 en 31 van de Code van Goede Praktijk van toepassing en de voorwaarden van het archeologisch depot van de provincie Vlaams-Brabant. Hierbij geldt echter wel de bemerking dat het archeologisch ensemble past binnen de capaciteit van het depot en dat het de werking van het depot niet mag blokkeren.

2.7

VOORZIENE AFWIJKINGEN TEN AANZIEN VAN DE CODE VAN GOEDE PRAKTIJK

Er kan gesteld worden dat er geen afwijkingen zijn ten aanzien van de Code van Goede Praktijk die voor aanvang van het vooronderzoek met ingreep in de bodem reeds voorzien zijn. Indien er redenen zijn om af te wijken van de Code van Goede Praktijk dan dient dit gemotiveerd te worden in het verslag van de resultaten (nota).